استقلال خپلواکی
www.esteqlaal.net

روانشاد پوهاند عبدالحی حبیبی — جمعه ۰۱ سپتمبر ۲۰۲۳

د احمدشاه بابا دیوان
نهمه برخه

ځان پیژندنه:

د ځان پیژندنه د خدای پیژندنه ده (من عرف نفسه فقد عرف ربه) پر انسان هر راز او مختلف احوالونه راځي، پورته کښته، لوړه ژوره، وینې د سعدی په قول:

گهی بر طارم اعلی نشینم   گهی بر پشت پای خود نبینم

اما پوه، او پوخ انسان هغه دي، چه په هر حال کې ځان نسي ځني ورک، احمد شاه بابا په هر حال کې خپل مقام نه هیروی، د شاهنشاهۍ برم او جلال هم له ده څخه ځان نه ورکوي، پخپله وايي:

یاره زه خو هغه ستا د در گدای یم
څه شو نن که "احمد شاه درانی" یم

د تکبر بد والی او ضرر په دې الفاظو ښئي:

تکبر دي له شیطانه مه ئي نغوره
چه په کبر به سروچ کړې لکه لوخه

salamwatanam@gmail.com

بل ځای وایي:
بدائي هرګز پخپله لويي نکړم
هميش ستا د قدمونو دامنګير يم
کميني او عجز د انسان کمال دي:
کميني شکستګي د تا کمال دي
خو د بيبي په بدايي ګنه تباه
بل ځای وايي:
زه که نن بادشاه يم
دغه ستا نظر پر ما دی

مغرور کله پخپل جاه يم
که نه خاوري ستا د راه يم
وفا او پالنه:
په اخلاقی ژوندون کي وفا دومره اهميت لري، چه هيڅ پوه او مفکر ئي له ښيګړو څخه پټه خوله نه دی پاته سوی، اخلاقيونو بيل ابواب پر وفا ليکلی دي، د اسلام لوی اخلاقی عالم شيخ محی الدين عربی وايي، چه وفا د انسان برم او جلال لوړوی، مخصوصاً بيا مشران او پاچهان و دغه خلق ته ډير اړ دي. ٢٤

---

٢٤. فلسفة الاخلاق ص ٢٠

خوشحال خان ز موږ پښتون فيلسوف د انسانيت مقياس دغسی ګڼی لکه د ميره په ستاينه کي وايی:
مخ ئي مخ، قول ئي قول، عهد ئي عهد
نه دروغ، نه ئي فريب، نه تش تپاک
احمد شاه بابا هم په ژوندون کي وفا، د ميرو سره لازمه ګڼي، او دا اخلاقی نظريه داسي ټينګوي:
مرګی ښه دي په دنيا
سر په تيغ پريکړی ښه دي
نه چه څوک شي بی وفا

ترـ بـې پـتـه پـه دنـیـا

خپلوي له چا سره؟

احمد شاه بابا د وفا پر لوړه اخلاقی نظریه، د خپلوۍ او یارۍ اساس ایږدي، په دغه نظریه کي زموږ پلار، د مشرقی ادباو سره ملګری دي، یو د عربو ادیب محمد بن نصر حارثی وایي:

فـاذا صاحبت فاصحب صاحباً

قوله فی الشئی لاان قلت لا

ذ احیاء و عفاف و کرم

وان قلت نعم قال نعم

یعني: "د حیا لرونکی پاک لمني ښندونکی دوست سره کښینه که ته وایی یه، دی هم دغه وایي، که وایې هو، دی هم وایي هو".

احمد شاه بابا هم په ژوندون کي د اشرافو د خپلوۍ طرفدار دي، نه د ارذالو، ځکه چه له ارذالو څخه وفا نه موندله کیږي:

"احمد شاهه" له ارذالو احتراز کړه

د وفا ثمر به مومې له اشراف

بل ځای وایي:

که هر څو ښه له اغیاره سره وشي

بیا د زړه سزا به ستا دغه کج بین که

له اغیاره سره ښه د خپل زړه خار شي

چا چه وکړه پخپل ځان باندی نفرین کا

د عیش او نعمت په وخت کي هر څوک د یارۍ او خپلوۍ دعوه کوي، مګر میړه هغه دی، چه خپلوی په زحمت او خواری کي هم وپالي او د تنګي ملګری وي، یو عرب ادیب وایي:

دعوی الاخاء علی الرخاء کثیرة بل فی الشداید یعرف الاخوان

یعنی: "په سواني او خوښي کي هر څوک د خپلوۍ دعوی کوي، مګر خپل هغه دي، چه خپلوي د ویر او شدت پر وخت هم وپالي".

احمد شاه بابا پر دغه موضوع خواږه اشعار لري، او دغه د خپلوۍ معیار په دې ډول را ښیئي:

په خوله یار په زړه انکار وي

ده تـنګسه، د مـړو تـلـه

"شاه احمده" په تنګسه کي

دا سړی په جهان خوار شو

پـه تـلـه د شي مقـدار شو

ګوره کوم یار وفا دار شو

یوه عرب ادیب زوی ته نصیحت کاوه، په دې ډول:

"والاخوان اثنان فمحافظ علیک عندالبلاء و مدیق لک فی ارخاء فا حفظ صدیق البلیة و تجنب صدیق العافیه فانه اعدی الاعداء: اری الناس اخوان الرخاء وانما اخوک الذی آخاک عند الشداید" ٢٥

٢٥د امام ابی سلیمان بستی العزله ص ٥٤.

یعنی: "خپلوان یا د ویر دی یا د ښادۍ، د ویر خپلوان خپل وګڼه، او د ښادۍ خپل پریږده، ځکه چه دغه ستا غلیم دي".

احمد شاه بابا دغه د اجتماعی ژوندون لازمه او اساسي مسئله په ښکاره ډول دغسی بیانوي:

چه د یار په در رضا کا له اخلاصه

په دنیا کي دغه هسي کار د مرد وي

یو د بل په درد او غم، چیري خبریږي

مګر هغه چه په درد ئې بیا همدرد وي

یار هغه دئ چه په غم د یار شریک وي

چه په غم ئي غمجن نه، هغه نامرد وي

یار چه ښه وایي له یاره هغه یار دئ

کله یار وي چه له یاره ئې تبر وي

"احمد شاهه" بې پټی تنګ کړه یارانو

چه په پټ د یارۍ سر ښندي اوس فرد وي

په دې ډول زموږ پلار، د خپلې زمانې د اخلاقي معیار له کښته والی شکایت کوي، او د میرانی لار په خپلوی کې موږ ته په ښه ډول را ښیئي چه له اخلاقي نقطهٔ نظره ډیره پخه او سمه لار ده.

رشتیا:

نور بیا